

Poročilo

o zadnji seji književnega odseka „Matiče Slov.“

dné 8. julija t. l.

Pisatelj teh vrst pozna velik vrt na griči pod vasjo, od katere proti vrtu redno doteka mnogo gnojnice, ob deževji pa še prav mastna cestna voda. Gospodar velikega vrta, kateri se steza skoraj krog in krog precéj strmega griča in meri blizo 10 oralov, razpeljavaj je sicer ono gnojno vodo po nekoliko sežnjev na stran in potem sém ter tjé po bregu dol in trava je bila razun višega, bolj ravnega dela, kjer je preobilo gnojja zastajalo, prav lepa, toda komaj pol oralov velikega vrta bilo je zagnojenega, po družih prostorih vrta rastel je pust mah, praprot, resje in prav zanikrno drevje. — Vrt dobi novega gospodarja, ta je bolje vedel ceniti vrednost gnojja in gnojne vode, koj je prevedel, kako velik zaklad ima v nji in samo en pogled pokazal mu je pot, kam naj obrne vodo, kako naj jo spelje, da bo gnojila ves veliki vrt. Vse delo in priprava za obračanje vode stalo ga je nekaj malo goldinarjev, pa kolik razloček med vrtom prej in zdaj!

Poprej, razun malega zagnojenega dela slaba in zanikrna trava, pri prvi košnji zeló malo, otave skoraj nič, posebno ob suhem letu; sadno drevje pritlično, polno suhih vej, videti ni bilo ne ene mladike na njem, katera bi bila kazala dobro, veselo rast; rodilo je sadno drevje zeló malo, se ve da razun pognojenega dela. Zdaj je vse druga: trava pred prvo košnjo je bogata, gosta in visoka in žlahtna, sena nakosi se uže zdaj skoraj trikrat več, pri otavi je tista razmera in koliko je razločka v hlevu! Prejšnji, dober, pa premalo razumen gospodar, redil je 6 do 8 govedi in 2 konja, sedanji gospodar ima po 4—5 vožne živine, po 18 do 20 druge govedine, in vsa je tudi lepo rejena. Kolik razloček je zdaj na gnojišči! Več kot še enkrat toliko gnojja, njive vse bogato rodé, vsega se pridelava mnogo mnogo več, in ker je gospodarju še zmiraj gnojja preobilo hodilo, spravil se je nad pustoto, katera, čeravno v prav dobri legi, ni rodila prav nič, to je, v dveh zimah izkopal, iztrebil grmovje in kamenje, poravnal je površje, skrbel z zakopi in ježo, da nalivi ne odnašajo prsti, in zdaj ima na prostoru, ki je bil prej po vsem mrtev, lepo njivo dveh oralov, na kateri je pridelal lani in letos prav lepega žita in okusnega krompirja. Vse to pa mu je bilo mogoče še le vsled tega, da je vedel gnojno vodo prav in umno obračati in s tem zboljšati travnik.

Da ima tudi vrt njegov gledé sadnega drevja ves drug obraz, da se vsemu zdaj uže tudi popolno in v vrste vsajenemu sadnemu drevju vidi zdrava vesela rast, kateri bo sledilo v nekoliko letih obilno lepega sadnega pridelka, ki kmetu še tudi zmiraj prinaša nekoliko dohodka, na katerega davkar ne naklada še posebnega davka, vse to se razume samo po sebi.

Naj bo to mali izgled, kako se pri kmetovanji razumna roka povsod sledi, kako se razumnost in poduk pri kmetovanji dobro plačuje, in da res tudi kmet nima hujšega sovražnika, kot je nevednost z vsemi njenimi nasledki.

Omenjeni izgled pa naj bo posebno še v dokaz, kolik razloček je v vspehu, ali se senožetam dohajajoči gnoj prepušča naravni poti, ali pa človeška razumna roka naravni prednosti kaže pot in tako po pravilih umnega kmetovanja gnoj razdeli, da se enakomerno porabi in ves koristi, in posebno za to skrbi, da se nič gnojil ne izgubi. Zgubo gnojja in gnojnice varovati in jo zabraniti — to je pa še veliko delo med našimi kmetovalci, in to je napaka, ki se nabaja med sicer res vse hvale vrednimi gospodarji.

Navzočni so Matičini odborniki gg. Klun, Kržič, Levec, Pleteršnik, Senekovič, Tomšič, Vavrū, Vodušek, Wiesthaler, katerim predseduje književnega odseka prvomestnik gosp. prof. Jos. Marn.

I. Prvomestnik prof. Marn najprej poroča o rokopisih, katere ima Matica zdaj na razpolaganje. Ti so: 1. *Križmanova „laško-slovenska slovnica“*, obsežajoča gramatikalni in leksikalni del ter primerno berilo, sestavljeno po najboljših pisateljih italijanskih. Ta slovnica je bila na podstavi črteža o Matičinem delovanji, katerega je odbor sestavil ter v Matičinem letopisu za l. 1869. objavil, naročena ter mora za tega del tudi na svitlo priti. Presojevalci gg. Kržič, Zupančič in Marušič pravijo, da je prav dobro spisana. Odločevati nam je, kdaj jo Matica izdá. — 2. *„Slovenski Štajer“*, in sicer: a) politična zgodovina, spisal I. Lapajne; b) književna zgodovina štajerskih Slovencev, spisal I. Macun; c) narodni običaji štajerskih Slovencev, spisal dr. Jož. Pajek. Lapajnetov rokopis je uže natanko pregledal gosp. kaplan Slekovec, a pregledati ga hoče še prof. Rutar; Macunovo literarno zgodovino so pregledali gg. dr. Pajek, Majciger, Marn, Vodušek in naposled Levec; gosp. prof. Pajek je svoj rokopis nazaj vzel, da ga še nekoliko predela. — 3. *„Logika“*, spisal prof. dr. Križan in istega pisatelja *„fizikalčno-godbeno zvokoslovje“*; prvi rokopis je ocenil gosp. dr. Svetina, drugega prof. Senekovič. — 4. *Turgenjevlevi „Lovčevi zapiski“*, poslovenil Fr. Remec; rokopis sta pregledala gg. Kržič in Zupančič. — 5. *„Katoliška cerkev in Slovéní ali krščanska cerkev po Bolgarskem, po Srbiji, Bosniji in Hercegovini“*, italijanski spisal vatikanski bibliotekar Balan, poslovenil o. Hrizogon Majar v Samoboru. Rokopis je pregledoval prof. Šuklje in zdaj ga pregleduje gosp. kanonik dr. Gogala. Prof. Šuklje svetuje, da naj se pošlje v pregled še prof. Rutarju. Knjiga, pravi prof. Marn, vzbudila je veliko pozornost; na hrvatski jezik jo je uže preložil škof vrhbosenski dr. Stadler in morebiti bi ne bilo napačno, da jo tudi slovenski izdá Matica Slovenska ter s tem potolaži tiste, ki so se bali, da bode naša Matica po Bleiweisovi smrti preliberalna. — 6. *„Preširen v ljubezni“* in *„Preširen kot filozof“*, spisal prof. Janko Pajk. Rokopis je pregledal gosp. prvomestnik sam in zdaj ga je vzel v presojo prof. Pleteršnik. — Poslane so bile Matici tudi *„Izvirne poezije“* Štefana Benedičiča in *„Pesmi“* Mateja Strgarja. Prve je pregledal gosp. prvomestnik, druge prof. Levec. Nekaj malega hrani še gosp. predsednik P. Grasselli, kateri je pa danes zadržan priti k posvetovanju.

To so rokopisi. In zdaj, pravi prof. Marn, nam je odločevati, katere izmed teh stvari za leto 1882. damo na svitlo. Čas je kratek. Da smo s knjigami zaostali skoro za pol leta, vzrok je največ smrt gosp. viteza dr. Bleiweisa Trsteniškega, potem pa tudi zamuda, katero smo imeli s *„Somatologijo“*. Jaz sem te misli, da bi odslej Matica opustila svoj letopis. Zdaj imamo Slovenci dva leposlovna lista, ki oba dobro izhajata in oba priobčujeta tudi znanstvene razprave, kakoršne so se tiskale v letopisu. Sicer je pa to samo moje osobno mnenje in prosim gospode, da povedó svojo misel in posebno, da odločijo, katere knjige bi nam bilo izdati za tekoče leto 1882.

Prof. Levec je te misli, da Matica nikakor ne sme opuščati svojega letopisa. Med vsemi knjigami, kar jih je Matica do zdaj izdala, najbolj se je društvenikom priljubil letopis. Res, da „Kres“ in „Ljubljanski Zvon“ priobčujeta razprave enake vsebine, kakoršne nam podaja Matičin letopis, a ti znanstveni članki so navadno jako kratki; daljšim znanstvenim razpravam bi moral pa še vedno prostor v Matičnem letopisu odprt ostati. Zatorej predlaga, da naj Matica svoj letopis tudi še odslej izdava, samo s tem dostavkom, da se iz njega izobčijo prvič vsi prevodi in drugič vsi beletristični spisi, kateri se lahko objavljajo po raznih novinah slovenskih. Letopis naj bode zbirka strogo znanstveno in popularno znanstveno pisanih razprav slovenskih.

Prof. Pleteršnik je uže za tega del zoper opuščanje Matičinega letopisa, ker ne vé, kje bi se potem tiskal tako potrebni in važni članek, kakor je „bibliografija slovenka“, katera zdaj izhaja v letopisu.

Prof. Wiesthalerju se letopis potreben zdi, ker bi morala Matica, ako ga opusti, vendar še posebej izdavat poročila o svojem delovanju, imenik društvenih članov in pregled svojih računov. Gosp. učitelj Tomšič meni, da smo znanstvenega pouka potrebni vsi Slovenci, naj toraj letopis še ostane.

Prof. Vodušek vpraša, ali naj odslej Matica ne izdava nikakoršnih lepoznanjskih spisov?

Prof. Levec pravi, da je samo zoper to, da bi se sprijemali kratki beletristični članki v letopis, ako so poslovenjeni. Taki spisi naj se objavljajo po almanahih in po časopisih. Veče spise beletristične vsebine Matica lahko v posebnih knjigah daje na svitlo.

Na to se soglasno sprejme nasvet prof. Levca, da Matica izdava tudi še odslej letopis, v katerem naj se objavljajo poleg društvenih naznanil samo izvirni znanstveni spisi in za urednike temu letopisu za leto 1882. se izvolijo profesorji Pleteršnik, Senekovič in Levec.

II. Prof. Levec predlaga: To in prihodnje leto obhajali bomo šeststoletni spomin, da je dežela kranjska prišla pod slavno dinastijo habsburško. Matičin odbor je uže ukrenil o tej priliki o Habsburžanih izdati slavnostni spis, katerega je obljubil spisati prof. Šuklje. Jaz sem te misli, pravi, da bi Matica o tej slavnostni priliki izdala poseben „Spomenik“, v katerega bi se sprejele slavnostne pesmi, zanimljive episode iz življenja slavnih Habsburžanov v obliki pripovednih pesmi, povesti ali dramatičnih prizorov, dalje znanstvene razprave o razmerah kranjske dežele s Habsburžani. Pesnikov in pisateljev imamo dovolj, naj jih Matica pozove, spisati jej tako slavnostno knjigo, katero krasno opravljeno potem Matica Slovenska pokloni v dar našemu cesarju, kedar bodoče leto pride v Ljubljano.

Prof. Vodušek želi, da bi se v ta „Spomenik“ sprejemale tudi topografične črtice iz prirodno-lepih krajev kranjskih, osobito, ako so s Habsburžani v kakošni dotiki (Postojnska Jama, Bohinj).

Tudi gosp. državni poslanec Klun toplo priporoča tako knjigo.

Odsek ukrene po daljšem razgovoru za leto 1882. tak „Spomenik“ izdati, ter pisatelje slovenske povabiti, da ga spišejo.

III. Prof. Levec predlaga, da se kot tretja knjiga za l. 1882. izdaja Macunova „Književna zgodovina štajerskih Slovencev“. Rokopis kaže sicer nekatere nedostatke v stvarnem, nekoliko večje v formalnem oziru; vendar nam podaja verno sliko o književnem delovanju štajerskih Slovencev. Taka knjiga bi gotovo povzdigovala narodni ponos štajerskih rojakov naših, ter posebno dobrodejno vplivala na mlajše inteligentne ljudi,

kateri bi v knjigi brali, koliko so nekdaj njih predniki storili na južnem Štajerskem za slovenstvo.

Po nasvetu prof. Marna se ukrene, prof. Macuna naprositi, da rokopis po odsekovi želji v zaznamenovanih partijah premeni, da se more potem takoj poslati v tiskarno.

IV. Dalje nasvetuje prof. Levec, da naj Matica, kakor je uže zadnjič omenil gosp. predsednik Grasselli, osnuje „Slovansko knjižnico“, v kateri naj priobčuje prevode izvrstnih beletrističnih spisov iz raznih literatur slovanskih ali pa obširneje izvirne leposlovne spise slovenske. Prvi zvezek naj se takoj letos prične z „Lovčevimi zapiski“.

Gosp. državni poslanec Klun misli, da ne kaže vsega tega spisa uže letos dajati na svitlo, ker je preobširen. Izdaja naj se I. del in samo tedaj, ako bi se ne mogla tiskati Macunova književna zgodovina štajerskih Slovencev, izdaja naj se ves.

Gosp. katehet Kržič in prof. Marn pravita, da se mora temu spisu beseda še tu in tam nekoliko popraviti, zato naj se rokopis izroči g. Cimpermanu, da ga po izvirniku za natis pripravi.

Vsi ti predlogi se odobré.

V. Prof. Senekovič nasvetuje, da se „fizikalčno-godbeno zvokoslovje“ vrne gosp. pisatelju; isto nasvetuje prof. Marn o Benedičičevih poezijah in prof. Levec o Strgarjevih pesmih.

Odsek to odobri.

O Lapajnetovem spisu, o Balan-Majarjevi cerkveni zgodovini, o dr. Križanovi „Logiki“ in o Križmanovi italijanski slovnici začasno ostane in sponso.

VI. Prof. Marn prečita pismo, v katerem prof. Šuklje obširneje nasvetuje črtež, kako bi bilo Matici Slovenski uravnati v bodoče svoje delovanje. Gospod pisalec pravi, da Matica bi morala najprej skrbeti za to, da se Slovincem podá: 1. Slovenska zgodovina; 2. Občna zgodovina v obsegu srednjega Weberja; 3. Književna zgodovina slovenska; 4. Cerkevna zgodovina južnoslovanska in 5. z ozirom na snujočo se slovensko gimnazijo: Latinsko-slovenski in grško-slovenski slovar. Nasvetuje tudi nekoliko pisateljev, ki bi bili gotovo voljni in zmožni spisati omenjene knjige, tako na pr., dr. Detela, prof. Kermavnar, prof. Marn, prof. Rutar itd.

Prof. Marn pravi, da snovanje takih črtežev ima svojo dobro in svojo slabo stran. Uže leta 1869. je Matičin odbor osnoval enak črtež, v katerega je na pr. vzel tudi italijansko-slovensko slovnico, ter jo je potem naročil pri zmožnem pisatelji. In zdaj imamo zvezane roke in v kakošno zagato smo zašli z njo! Zato predlaga, da se stvar odloži za danes.

Prof. Levec se s tem ujema, da se prof. Šukljetov predlog za danes odloži ter razgovor o njem dene na dnevni red, kedar bode prof. Šukljetu samemu možno navzočnemu biti. Tudi drugi gg. odborniki so te misli, posebno za tega del, ker je čas za izdavanje knjig uže jako kratek in mora Matica dati to na svitlo, [kar ima uže pripravljenega.

Razgovor je trajal od 5. do 7. ure.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Po tem pičem, slabotnem in pomanjkljivem popisu Št. Peterske bazilike naj povem, da smo se, ko so se nam čutja nekoliko umirila, z drugim ljudstvom vred